

El riu Girona: un riu mediterrani costaner a protegir (II)

Hermenegild Maria
Professor de Física i Química
IES Historiador Chabàs - Dénia

En aquest segon article volem destacar els valors ambientals d'aquest espai natural, com a fonament de la necessitat de protegir els trams mitjà i baix del riu Girona.

Singularitat de l'espai natural

Segons l'Informe per a la Comissió Europea sobre els articles 5 i 6 de la Directiva Marc de l'aigua^[1] (DMA), publicat per la Confederació Hidrogràfica del Xúquer (CHX) l'any 2005, aquest tram final del riu Girona es cataloga com a *massa d'aigua número 263, codi de massa 25.02 i ecotipus 18, rius mediterranis costaners*. Els de la comarca de la Marina Alta són els més característics d'aquest ecotipus dins la demarcació de la CHX.

A l'Annex I de la Directiva 92/43/CEE (Directiva Hàbitats) es classifica aquest tipus d'hàbitat com a **3290 Rius mediterranis de cabal intermitent del Paspalo-Agrostidion**. Aquest tipus d'hàbitat es distribueix per totes les comarques de clima mediterrani de la meitat oriental de la Península Ibèrica. Es tracta de corrents fluvials intermitents que sovint es dessequen completament a l'estiu, de vegades deixant petites zones entollades en les concavitats de la llera, i que suporten una vegetació riberenca diversa, amb boscos en galeria de *Salix* i/o *Populus* i comunitats de prats amfibis nitròfils de llims compactes. Aquestes pastures ocupen substrats fangosos compactes, humits en l'època estival i inundats durant la crescuda. La renovació d'aquests fangs no és anual, la qual cosa permet l'establiment d'una vegetació perenne. Aquests prats nitròfils amfibis són gespes gairebé monoespècífiques (compostes per una sola espècie) dominades per gramínies rizomatoses i rastreses, com *Paspalum paspalodes* i *P. vaginatum*. Altres espècies presents en ocasions són *Cyperus fuscus*, *Ranunculus sceleratus*, *Polypogon viridis* i *Cynodon dactylon*. En els petits tolls semipermanents d'aquests rius estacionals poden sobreviure algunes plantes aquàtiques menors, com són algunes

espècies de *Ranunculus* o de *Potamogeton*, que ocupen grans extensions en èpoques humides en les zones de corrent lent. Poden ser hàbitat de gran importància per la seua presència en zones seques, i constitueixen el refugi cobejat per la fauna més petita. Alguns peixos i molts amfibis són capaços de sobreviure a l'estiu en els petits tolls permanents o, en el segon cas, colgats en el fang^[2].

Cal remarcar que el 35,58% dels LIC d'aquest tipus d'hàbitat corresponen a l'ecotipus 18 de la Directiva marc de l'aigua, però només un 0,38% d'aquests LIC pertany a la demarcació hidrogràfica del Xúquer^[2].

Importància per a la fauna de l'hàbitat del riu Girona

Macroinvertebrats. Destaca la presència de dos crustacis endèmics del territori valencià, les petites gambes d'aigua dolça *Dugastella valentina* i *Palaemonetes zariquieyi*^[3], mereixedores d'alguna figura de protecció per la seua endemicitat i fragilitat.

Íctiofauna. L'esmentat Informe de la Comissió Europea sobre els articles 5 i 6 de la Directiva Marc de l'aigua, (CHX, 2005), cataloga aquest tram final del riu Girona com a *ecotipus 18, rius mediterranis costaners*. Les espècies que cal esperar en condicions prístines són el samaruc, *Valencia hispanica*, i el fartet, *Aphanius iberus*, espècies ambdues incloses en l'annex II de la Directiva 92/43/CEE relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestres, com a espècies animals per a la conservació; especialment, per a *Valencia hispanica*, espècie prioritària, inclosa en l'annex IV de la Directiva Hàbitats, com a espècie d'interès comunitari que requereix una protecció estricta.

A més, el tram mitjà i baix del riu Girona manté una bona població d'anguila europea, *Anguilla anguilla*, espècie inclosa per la UICN a la categoria *en perill crític d'extinció*.

Avifauna. Una de les funcions que compleixen tant el riu Girona com les seues riberes i afluents és la de zona d'alimentació i campeig de nombroses aus protegides, incloses algunes espècies ressenyades en el llistat de l'annex I de la Directiva 2009/147/CE de conservació de les aus silvestres. La contigüitat d'una zona humida de relativa importància com és la marjal de Pegó-Oliva (parc natural, lloc Ramsar, ZEPA i LIC) encara dona més rellevància a aquesta funció.

És d'especial importància la colònia d'ardeids que nidifiquen a la Marjal de Pegó-Oliva, amb unes 200 parelles reproductores de cinc espècies l'any 2012: agró roig, *Ardea purpurea*, agró blau, *Ardea*

El Girona a la primavera, quan passa per Ondara.

cinerea; esplugabous, *Bubulcus ibis*, garseta blanca, *Egretta garzetta* i oroval, *Ardeola ralloides*.

El nombre de parelles nidificants ha anat en augment durant els últims anys, i es situa en una mitjana anual de 40 parelles d'*Ardea purpurea*, 20 parelles d'*Ardea cinerea*, 20 parelles de *Bubulcus ibis*, i 15 parelles de *Ardeola ralloides*. Des l'any 2009 nidifica *Egretta garzetta*, amb 50 parelles de mitjana fins al moment^[4].

En els censos d'aus hivernants també s'evidencia la importància de la Marjal de Pego-Oliva per als ardeids. Podem destacar les concentracions d'*Egretta garzetta*, amb una mitjana de 500 exemplars en els últims 5 anys. Semblen en declivi les de *Bubulcus ibis* i *Ardea cinerea*, que han passat de 400-500 exemplars cada població hivernant el 2008 i el 2009 a només 60-70 exemplars el 2011 i el 2012. És de destacar l'aparició anual d'exemplars (entre 1 i 10) de l'agró blanc, *Ardea alba*, com visitant hivernal^[5].

També podem remarcar la presència com a hivernants d'exemplars de l'arpella occidental, *Circus aeruginosus* (10 de mitjana els últims anys) i, esporàdicament, l'àguila pescadora, *Pandion haliaetus*^[4].

Els ardeids són molt fàcils d'observar a l'entorn del riu Girona durant tot l'any, ja que són aus molt conspicues, tant en els seus desplaçaments entre els dormidors i les zones d'alimentació, com en la seua activitat de pesca a la llera i riberes del riu. Aquesta utilització del riu Girona com a zona d'alimentació es pot constatar en tot el tram mitjà i baix, en qualsevol zona amb aigua en superfície. També s'observen desplaçaments d'anàtids entre el PN de la Marjal de Pego-Oliva i l'entorn del riu Girona.

Hem ressenyat en l'article anterior la bona qualitat de l'aigua del riu Girona, cosa que contribueix de manera important a la gran biodiversitat de la zona costanera propera a la seua desembocadura. Una extensa zona marina (2239

ha), just davant d'aquesta desembocadura, ha estat declarada recentment (l'any 2009) ZEPA de l'Almadrava, declarada així mateix LIC per l'interès excepcional del seu gran escull-barrera de *Posidonia oceànica*. Aquesta àrea marina és utilitzada com a zona d'alimentació per aus marines amenaçades, com ara, la gavina corsa, *Larus audouinii*, l'escateret, *Hydrobates pelagicus*, i el corb marí emplomallat, *Phalacrocorax aristotelis*. També presenta concentracions hivernals destacades de baldriga balear, *Puffinus mauretanicus*, i de baldriga mediterrània, *Puffinus yelkouan*.

En els últims censos d'aus marines hivernants a la costa valenciana destaquen grans concentracions d'individus de *Puffinus mauretanicus* davant la costa d'Oliva, localitat contigua a la ZEPA de l'Almadrava. S'han arribat a comptabilitzar fins 1200 exemplars d'aquesta espècie endèmica, que només cria a les Illes Balears i que té al litoral valencià una de les principals zones d'alimentació^[6].

[1] VV.AA. (2005). Informe para la Comisión Europea sobre los artículos 5 y 6 de la Directiva Marco del agua. Confederación Hidrográfica del Júcar (CHJ). València.

[2] Toro, M., Robles, S. i Tejero, I. (2009). 3290 Ríos mediterráneos de caudal intermitente del Paspalo-Agrostidion. En: VV.AA., Bases ecológicas preliminares para la conservación de los tipos de hábitat de interés comunitario en España. Madrid: Ministerio de Medio Ambiente, y Medio Rural y Marino.

[3] Zamora, L., Mezquita, F. i Rueda, J. (2005). Biodiversitat i ecologia dels invertebrats aquàtics continentals de la Marina Alta i el seu valor com a indicadors de la qualitat de les aigües de la comarca. Alacant. Institut Alacantí de Cultura "Juan Gil Albert". Diputació provincial d'Alacant.

[4] Gómez López, J. A. (2011). Censo de aves acuáticas nidificantes en la Comunidad Valenciana. Conselleria d'Infraestructures, Territori i Medi Ambient. Generalitat Valenciana. València.

[5] Gómez López, J. A. (2012). Censo de aves acuáticas invernantes en las zonas húmedas de la Comunidad Valenciana. Conselleria d'Infraestructures, Territori i Medi Ambient. Generalitat Valenciana. València.

[6] Aleixos, L., Gomis, E. i Santamaría, J. (2011). Censo de aves marinas invernantes en el litoral de la Comunidad Valenciana.